נושאים באגרות הראי"ה

אחדות ישראל, שלום ומחלוקת

74 אגרות · כרכים א', ב', ג', ד'

הנושא בקצרה, הנושאים המרכזיים שבו ומה מלמדות האגרות,

ורשימת כל האגרות שבנושא עם תקציר קצר (גרסה מקוצרת, בלי נוסח האגרות)

igrot.shlomo-aviner.net

הנושא בקצרה

הרב קוק פעל לשלום ולאחדות כבר מימיו בבויסק, כשקרא לצעירים הנאמנים לתורה להתאסף ולאחד את כוחותיהם (כרך א', אגרת יב). ביפו ובמושבות הרב קוק משמש כבורר ומפשר בסכסוכים בין ועדים ובין רבנים (כרך א', אגרת רטו; כרך ב', אגרת תעז), ופועל לוועד אחד לכל הקהילות (כרך א', אגרת מו).

המחלוקת הקשה ביותר נגעה לרב קוק עצמו: הוויכוח על היתר המכירה (ראו בפרשת שמיטת תר"ע והיתר המכירה) בשנת השמיטה תר"ע (1910), ואחר כך כתבי הפלסתר בירושלים נגדו ונגד הרב חרל"פ. גם אז הרב קוק מבקש מתומכיו שלא יכתבו נגד מתנגדיו (כרך א', אגרת שח), מבקש מהוריו שלא יצטערו (כרך א', אגרת שיד), וכותב לחפץ חיים שהרב קוק עצמו תמיד מוחה בתומכיו שמשיבים למחרפים (כרך ד', אגרת נוספות אקפז).

לאחד את הכוחות

כרך א', אגרת יב: קול קורא לצעירים מבויסק: לבוא לאסיפה ולאחד את כוחות הצעירים הנאמנים לתורה ולעמם.

"האספו אלי כל חלוץ, כל נפש נדיבה, אשר ימצא בנפשו החפץ הישראלי הנכון"

כרך א', אגרת מו: לכוללות הקהילות ביפו: אחרי שחברי הוועד התפטרו, הרב קוק קורא להקים ועד כללי של אשכנזים וספרדים יחד, שישא את דגל האחדות.

כרך ב', אגרת תריז: לרב אברהם מנדל הכהן: יש להתאחד רשמית עם 'אגודת ישראל', כדי שלא יהיה פילוג במחנה יראי ה'.

שלום במושבות ובקהילות

כרך א', אגרת רטו: למושבת ואדי חנין: הרב קוק מבקש מאנשי המושבה להתאחד. הרב קוק אישר את הוועד רק כי המושבה הייתה הרוסה, ולא מתוך רצון לשלוט.

"רק מפני שראיתי המושבה הרוסה בלא שום הנהגה, הוכרחתי להתערב בדבר"

כרך א', אגרת רכד: לוועד פתח תקווה: תשובות לשאלות על פסק הבוררות במושבה, שבראש הבוררים עמד הרב קוק.

כרך ב', אגרת תעז: פסק בסכסוך בחיפה בין הרב ברוך מרקוס לרב יהושע בורק: חלוקת התפקידים בין שני הרבנים ובין שני בתי הכנסת.

"וזה המנהג ימשך עד שתהיה שעת הכושר לשנות בו לטובת השלום"

כרך ג', אגרת תשמז: לרב דוד צבי הופמן בברלין: בקשה לעשות שלום בקהילת ציריך, שבה נתלקחה שנאה בין הרב לבין רב אחר.

"ומתוך שעמד הרב רמ"ז נ"י על צד גיסו נתלקחה ביניהם שנאה, שהדבר לא טוב הוא למצב היהדות שבקהלה"

במחלוקת השמיטה

כרך א', אגרת שח: מכתב גלוי למערכת 'המוריה': הרב קוק מצטער על מה שכתבו חכמי ירושלים לטובתו, בלי ידיעתו ובלי רצונו.

"דברי המדבר שלו' וברכה בכל לבו, בין להמסכימים עמו בין להחולקים עליו ובלבד שיכוונו לבם לשמים"

כרך א', אגרת שיד: להוריו: הרב קוק מבקש שלא יצטערו על הסכסוכים. הארץ נבנית לעינינו.

"שגם לרגשות ההפוכות משלנו יש מקום רחב בעולם, ואלהי הרוחות לכל בשר את הכל עשה יפה בעתו"

כרך א', אגרת רצא: לרב אלכסנדר פריינד: הרב קוק כותב בדמעות על מכתביו הפוגעים. הרב קוק אינו איש ריב, ולא היה המתיר הראשון בשמיטה.

כרך א', אגרת רסו: לרב פנחס הכהן לינטופ: אהבתם לא התקררה בגלל חילוקי דעות. כל אחד עובד בשורה אחרת של אותו כרם.

מול המחרפים

כרך ד', אגרת נוספות אקפז: לחפץ חיים, בתשובה על מכתבו על רדיפת השלום: הרב קוק תמיד מבקש שלום ומוחל למחרפיו. אבל תלמידי חכמים שמקנאים לכבוד התורה אינם יכולים לשתוק.

"ואם הי' הדבר מגיע רק לגבי דידי אולי היו שומעים לקול תחנוני שאני מבקשם שלא להשיב דבר וחצי דבר למחרפים"

כרך ד', אגרת אסו: לרב נ"ש גרינשפאן בלידס: כתב הפלסתר נגד הרב קוק ונגד הרב חרל"פ בא מתוך קנאה. הרב קוק מצטער רק על חילול כבוד ירושלים והתורה.

"אבל כל מה שאני מצטער מזה הוא רק מפני כבוד ירושלים וכבוד התורה שמתחלל ע"י מעשיהם"

כרך ד', אגרת אצט: לאדמו"ר מגור: תודה על השתדלותו להביא שלום בין תלמידי החכמים שנתפלגו בגלל מטילי מומים.

כרך ד', אגרת אריט: לרב חיים ישראל דייכעס בלודז': במכתבו היה עוקץ של חשד שלא עלה על דעת הרב קוק. אהבתם אינה תלויה בדבר.

"בכל אופן אהבתינו הנאמנה שאינה תלוי' בדבר היא אהבת אומן"

מה מלמדות האגרות

לשם שמים. הרב קוק מברך גם את החולקים עליו, "ובלבד שיכוונו לבם לשמים" (כרך א', אגרת שח).

מקום לכל הדעות. "שגם לרגשות ההפוכות משלנו יש מקום רחב בעולם" (כרך א', אגרת שיד).

לא להשיב. הרב קוק מבקש מתומכיו "שלא להשיב דבר וחצי דבר למחרפים" (כרך ד', אגרת נוספות אקפז), וכואב רק על כבוד התורה וירושלים (כרך ד', אגרת אסו).

הרב שלמה אבינר על הנושא

הרצי"ה סיפר שכאשר העירו לרב קוק על אנשים מסוימים שהשתתפו עמו בפעולות לחיזוק התורה, אמר: אל תעשו לי "קוקיסטים"; כל יהודי שפועל בעניין ציבורי לחיזוק התורה והיהדות שייך אלינו. הרב אבינר לומד מכך שחילוקי דעות מותרים, ולפעמים אף מלחמת דעות היא מצווה, אבל אסור שיהיו חילוקי לבבות ופילוגים, וגם עם מי שאין מסכימים עמו יש לעבוד יחד. (מקור: מתוך ספרי הרב)

"יצר המחלוקת = יצר עבודה זרה" - במלואו, בלשונו של הרב אבינר: המחלוקת כשורש שנשאר מיצר עבודה זרה, ואחדות ישראל כגילוי של אחדות ה'. (מקור: מתוך ספרי הרב)

"למה יש שבטים ולא אחדות?" - במלואו, בלשונו של הרב אבינר: למה חילק ה' את ישראל לשבטים ולא עשה את כולם שבט אחד: הבריאה בנויה מדרגות, וכל חלק נצרך לשלם. (מקור: מתוך ספרי הרב)

"שורש המחלוקת בישראל" - במלואו, בלשונו של הרב אבינר: שורש המחלוקת בישראל אינו רק קלקול חברתי, אלא פגיעה בגילוי אחדות ה' באומה. (מקור: מתוך ספרי הרב)

"'לא לחתוך את הראש'" - במלואו, בלשונו של הרב אבינר: מצב העם מסב לנו כאב ראש, אבל אסור לחתוך את הראש: היהודי שאתה חולק עליו הוא אחיך. (מקור: מתוך ספרי הרב)

"איך לאחות את האומה" - במלואו, בלשונו של הרב אבינר: שאלה ותשובה: איך מאחים את הקרעים באומה. (מקור: מתוך ספרי הרב)

"עשרת הדברות על אחדות" - במלואו, בלשונו של הרב אבינר: עשרה כללים לאחדות ישראל עכשיו. (מקור: מתוך ספרי הרב)

"הקהילות הנפרדות" - במלואו, בלשונו של הרב אבינר: הקהילות הנפרדות אמרו על החילונים "אין לנו קשר איתם" - ומדוע זו טעות. (מקור: מתוך ספרי הרב)

"התבטאויות חריפות ושלום" - במלואו, בלשונו של הרב אבינר: האם התבטאות חריפה של רבנים פוגעת בשלום באומה - ומה למדנו מן התורה עצמה. (מקור: מתוך ספרי הרב)

"מותר להשתייך לזרם - אסור לשלול את האחרים" - במלואו, בלשונו של הרב אבינר: שיטת "תורה עם דרך ארץ" של הרש"ר הירש הצילה את יהדות גרמניה, אבל אין לשלול את פנימיות התורה: מותר להשתייך לזרם ואסור לומר שהוא הכול. סיפורי הרצי"ה על חב"ד ועל נטורי קרתא. (מקור: מתוך ספרי הרב)

קובצי מקורות בנושא

אגרות של הרב קוק, מקובצות לפי עניין (מתוך ספרי הרב)

מלחמת הדעות וליקוט ניצוצות האמת: בנספח שעניינו דרך המלחמה בדעות אחרות וליקוט ניצוצות האמת שבכל דעה ושיטה, מקובצות אגרות של הרב קוק המלמדות שלא להסתפק בדחייה, אלא לבנות את ארמון התורה מעל לדעה הסותרת, ולדון לכף זכות. (כרך א', אגרת קלד; כרך א', אגרת שיד)

האגרות שבנושא

74 האגרות שבנושא, לפי סדר הכרכים, כל אחת עם תקציר קצר. הנוסח המלא - באתר ובחוברת המלאה

כרך א', אגרת יב בחורי ישראל, הצעירים · ערב פסח תרס"ב - (בויסק)

קול קורא של הרב קוק לצעירים בעלי אמונה, לבוא לאסיפה כדי לאחד את כוחות הצעירים הנאמנים לתורה ולעמם במרכז אחד, ולהפיח בהם רוח של תחייה.

כרך א', אגרת לה ועד המושבה רחובות · י"ז אדר תרס"ו - יפו

על סכסוך בין הוועד לבין הרב ק', תלמיד חכם ומחבר ספרים, שנקנס. הרב קוק תומך בחיזוק הסדר הפנימי במושבות ובקנסות, אבל מבקש לשמור על כבוד התורה ולא ליצור רושם של שנאת תלמידי חכמים. הרב קוק מזמין את שני הצדדים אליו כדי לעשות ביניהם שלום.

כרך א', אגרת לט דודו, ר' יהודה ליב פעלמאן · ג' מרחשון תרס"ז - יפו

על מחלוקת בין ראשי הכוללים, כולל חב"ד, על כתובות המשלוח ועל הפרדת חברון מירושלים. הרב קוק מתנגד לכל פירוד, ובמיוחד לפגיעה במעמד ירושלים, שקדושתה כוללת את כל ארץ ישראל וגם את חברון (על פי הזוהר וראיות מהגמרא). הרב קוק מציע פשרה: לכתוב את הכתובת על שם שלושה אנשים, ולא להפריד את הכולל. הרב קוק מספר על תלמיד חכם זקן שסובל עוני בגלל המחלוקת.

כרך א', אגרת מו כוללות הקהילות ביפו · כסלו תרס"ז - יפו

אחרי שחברי הוועד התפטרו, הרב קוק קורא להקים ועד כללי ומרכזי לכל ענייני יפו, של אשכנזים וספרדים יחד, שישא את דגל האחדות. הרב קוק מציע שכל בית תפילה יבחר שלושה נציגים, והם יבחרו ועד של שנים עשר חברים לפחות באסיפה בביתו.

כרך א', אגרת נג הרב אביגדור ריבלין · י"ב שבט תרס"ז - יפו

הרב קוק מודה על הצעת עזרה בהדפסת כתביו בעזרת יראי אשכנז, אך אינו מוכן להציג את עצמו כ"לוחם", כי הרב קוק אוהב שלום ובארץ ישראל אין להרבות פירודים. הרב קוק מקווה שגם יראי אשכנז יכירו בדרך הרחבה של מציאת הקדושה הגנוזה בכל יהודי. הרב קוק גם מייעץ לנמען בעניין פרנסתו.

כרך א', אגרת רטו מושבת וואדי חנין · י' מנחם אב תרס"ט

הרב קוק מבקש מאנשי המושבה להתאחד. הרב קוק אישר את הוועד רק כי המושבה הייתה הרוסה, ולא מתוך רצון לשלוט. אם ירצו ועד אחר, יבחרו באספה כללית. יש לשמור על הקשר עם תל אביב ולבחור לוועד גם את בני תל אביב.

כרך א', אגרת רכג מושבת וואדי חנין · ה' אלול תרס"ט

הרב קוק מבקש להשיג אחדות בעניין הוועד. עד אז אין להשתמש בחותם ובספרים בלי הסכמת שני הצדדים. הרב קוק מבקש למנות מבקר נוסף לספרים, ולשלם לרוקח את שכרו מדי חודש.

כרך א', אגרת רכד ועד פתח תקווה · כ"ט אלול תרס"ט - יפו

תשובות לשאלות על פסק הבוררות במושבה: מינוי חובש זמני, ויתור על לוח התשלומים, ומועמדות החובש לבחירות. הרב קוק מבהיר שמגמת הפסק היא שלא יהיו עוד מפלגות ('מגינים', 'צעירים'), אלא עדה אחת. הרב קוק גם משיב על זכות הבחירה של רווקים ושל מי ששילם מס רק שנה אחת.

כרך א', אגרת רכז ועד פתח תקווה · ח' תשרי תר"ע - יפו

בעקבות מכתב מנכבדים, הרב קוק מייעץ לוועד לוותר הפעם, מפני השלום, על החומרה בגביית חובות המסים כתנאי לזכות בחירה, אף שהפסק מצדיק אותה. יש להבטיח את המשמעת לעתיד, אבל לא לתת למפלגה אחת ניצחון גדול מדי, כי 'בשיווי המשקל הברכה מצויה'. על כל סכסוך בבחירות יכריעו נציגים משני הצדדים ושלישי מוסכם. בגלל מצב עיניו הכתיבה קשה עליו.

כרך א', אגרת רמה ועד פתח תקווה · י"א כסלו תר"ע - יפו

מר מ' ג' האשים את הרב קוק בעיתון 'הצבי'. הרב קוק משיב שבמכתביו אין סתירות, אלא עצות לשלום. התפטרות החובש הייתה לשעתה, ואין בה איסור עולם על מועמדותו. הרב קוק מציע לוועד להשיב דברי אמת בלי לפגוע באיש.

כרך א', אגרת רסו הרב פנחס הכהן לינטופ, אב בית דין בירזי · י"א שבט תר"ע - יפו

הרב קוק מרגיע את הרב לינטופ שאהבתם לא התקררה בגלל חילוקי דעות. כל אחד עובד בשורה אחרת של אותו כרם, והניגודים הם 'כמראה הקשת'. הרב קוק שואף לנפלאות גשמיות ורוחניות, לישראל, לעולם ולכל הנבראים, אבל צריך להכשיר את ההוויה לקלוט אותן. הרב קוק גם כותב: כל הלכות השנאה לרשעים נאמרו רק במי שכבר הוכח, ובדורנו אין מי שיודע להוכיח, ולכן הן כ'בן סורר ומורה' - 'דרוש וקבל שכר'.

כרך א', אגרת רפח שמעון רוקח, ש"ב נבוולסקי ובצלאל לפין · ד' ניסן תר"ע - יפו

הרב קוק מתאר את צערו על היחס הקר שקיבל מידידים שהיו מקיפים אותו באהבה. הרב קוק נאלץ לדחות את תיקון השחיטה ביפו עד אחרי פסח, והשעה הייתה מתאימה, כי כל ענייני השחיטה עמדו להתרכז בידו בלי התנגדות. הדחייה מרפה את ידי ועד הרבנים, בגלל סכסוכים בין בעלי בתים שלא היו רשאים לגעת בענייני כשרות.

כרך א', אגרת רצא הרב אלכסנדר פריינד · י"ב ניסן תר"ע - יפו

הרב קוק כותב 'בדמעות' על מכתביו הפוגעים של הרב פריינד. הרב קוק אינו איש ריב. ההכשר (על שמן השומשום) ניתן ליפו ולמושבות בלבד, והרב קוק אינו יכול לחזור בו מהיתר שאינו מוצא בו טעות. בשמיטה הרב קוק לא היה הראשון להתיר: קדמו לו ר' יצחק אלחנן מקובנה, הריי"ש אלישר והאדר"ת. בלי ההיתר יעבדו באיסור, וזה יביא לפרצות. בעניין החלב והכתובות עשה ככל יכולתו.

כרך א', אגרת שז הוריו, ואחיו ר' שמואל · ט"ו סיון תר"ע - יפו

הרב קוק מצטער שעניין השמיטה קיבל צורה של מחלוקת. לא היה יכול לנהוג אחרת, ולא התכוון לפגוע באיש. לאחיו הרב קוק שולח מכתב לפרסום ב'המוריה', כי צר לו על מאמר שתומכיו פרסמו ב'האור' ('קול מהיכלי'), שפגע בכבודם של אחרים.

כרך א', אגרת שח מערכת 'המוריה', ירושלים · ט"ו סיון תר"ע - יפו

מכתב גלוי: הרב קוק מצטער על מה שכתבו חכמי ירושלים לטובתו ב'האור' בלי ידיעתו. אף שכוונתם לשם שמיים, אין זו הדרך במחלוקת בהוראה, וצריך לדון לכף זכות את שני הצדדים. הרב קוק מצטער במיוחד על השבחים המופרזים. עם זאת, בעניין ישוב הארץ הרב קוק 'גיבור', ויחזק את ההוראה של הזקנים לטובת הישוב.

כרך א', אגרת שיא הגאון ר' יעקב דוד ווילובסקי (הרידב"ז) · י"ט סיון תר"ע - יפו

הרב קוק אינו כופה על המחמירים. הרב קוק עומד רק נגד מוציאי הלעז על ההיתר. לעז כזה מזיק לישוב בגשמיות, כי בלי ייצוא תשם הארץ, וגם בישן ייפגעו. הוא מזיק גם ברוחניות: הדלת תיסגר בפני עשירים יראי שמים, ויבואו רק פורקי עול. ומי שיחשוב שהוא עבריין יפרוק עול גם בשאר המצוות. על השאלה במה לתלות את המחלות: אין לנו חטא גדול משנאת חינם, ובפרט בין תלמידי חכמים בארץ ישראל. יש להתפלל על המוכרחים לסמוך על ההיתר.

כרך א', אגרת שיב הרב צבי כהן (רחובות) · ד' סיון תר"ע - יפו

על תלונתו שהוועד מונע ממנו לקנות ענבים מנכרים כדי שלא לסמוך על המכירה: הרב קוק מתפלא שפנה לבית הדין בירושלים ולא לבית הדין ביפו, שמכיר את המושבות, וזה גרם למבוכה. חכמי צפת מחו פעם במחמירים בימי הרשד"ם. לפי הירושלמי, ההחמרה מותרת 'ובלבד דלא יבזה אחרניך'. השגותיו על ההיתר אינן בגדר השגות, והיתרים כאלה נוהגים גם בדברים חמורים, כמו בכור, חמץ ורבית.

כרך א', אגרת שיג הגאון ר' חיים ברלין · כ"א סיון תר"ע - יפו

מראש התכוון הרב קוק לצאת ידי כל הדעות: הרב קוק תיקן חותמות לפיהן המחיר הוא בעד המכשירים והטורח, ותכנן שטרי הפקר והרשאת בית דין לפני הבציר. אבל המהומה שנעשתה 'בדרך קנטוריא' הקשתה על כך. כל הסכסוך לא היה קורה אילו היו שואלים אותו. הרב קוק מבקש מר' חיים ברלין לפעול להשכנת שלום.

כרך א', אגרת שיד הוריו · כ"ג סיון תר"ע - יפו

הרב קוק מבקש מהוריו לא להצטער על הסכסוכים. הארץ נבנית לעינינו, ואין ערך לקפידות קטנות לעומת הזכות להשתתף בבניין. הרב קוק אינו מקפיד על מי שמחפשים את קדושת הארץ בדרכים אחרות, שנראות להם קצרות. ההכרה בחן התורה ובמצוות התלויות בארץ מתרחבת בישוב בזכות דרך האהבה שקיבל מהם. גם לרגשות ההפוכות משלנו יש מקום בעולם, ומי שיודע זאת לא ייפול לקטנות ולקפדנות.

כרך א', אגרת שטז הגאון ר' חיים ברלין · ה' תמוז תר"ע - יפו

הרב קוק זועם: אנשים יעצו בסתר לקנות ענבים דווקא מגויים, ולא מהיהודים שסומכים על ההיתר. זה 'חילול השם' ושמחת האויבים. בכרמי הגויים יש חשש ערלה וכלאיים גדול יותר, כי אין עליהם השגחה, ואילו כרמי היהודים מושגחים.

כרך א', אגרת שכ הרב יעקב משה חרל"פ · ו' מנחם אב תר"ע

הרב קוק מרגיע את חרל"פ שאינו מקפיד עליו. חיזוק בית הדין בירושלים חשוב, ומחלוקת בהלכה אינה פגיעה בכבוד. הרב קוק מקבל את העלבונות באהבה, כי ההוראה בשמיטה דומה לנזיר: אף שהמצווה גדולה מן החטא, צד החטא צריך כפרה. הרב קוק מבקש מחרל"פ שלא יגרום לעצמו נזק בגלוי אהבתם בפומבי.

כרך א', אגרת שלד אספת המחאה בראשון לציון · (תר"ע)

אספה בראשון לציון באה למחות על רדיפת המושבות בידי אנשים בירושלים, שמערערים על היתר השמיטה. הרב קוק קורא להם להתעלות מעל הקנטרנות, כי כבוד ירושלים הוא כבוד האומה. עדיף לעבור בשתיקה ולעסוק בבניין. אם יחליטו לפרסם הודעה, שתהיה בלי פגיעה באיש: שהישוב הולך לפי הוראת הגאונים ואינו נותן ערך למצרים את צעדיו.

כרך א', אגרת נוספות ו מאת האדר"ת אל הרב קוק · (תרס"ד - ירושלים)

האדר"ת שמח על פעולת הרב קוק בראשון לציון, ומספר על התרגשותו בביקורו שם, כשראה את פרי עבודת האיכרים. האדר"ת מעודד את מאמצי הרב קוק לעשות שלום בין המפלגות, אבל מזהיר מ'גונבי הדעת' ומאנשים שחותרים תחתיו. האדר"ת מסכים לדבריו על תרומות ומעשרות מזרע של נכרי.

כרך א', אגרת נוספות יא פסק בוררות לסידור ענייני הציבור בפתח תקווה · ט"ו אלול תרס"ט - פתח תקווה

פסק הדין של שבעת הבוררים, בראשות הרב קוק: הוועד המכהן ימשיך עד הבחירות, אבל לא יחדש דבר ולא יעניש. הבחירות ייערכו בשיטת 'שלושה מכל עשרה', ונקבעו זכויות בחירה (לבעלי נחלה, לנציגיהם, ולמי שגר שלוש שנים ומשלם מס). הוועד יחולק לסניפים לבריאות, לעבודה ולקשר עם הממשלה. החובש מתפטר, ושאלות יוכרעו בידי הרב קוק. כל אחד אחראי לשמירת השלום.

כרך א', אגרת נוספות יג 'קול מהיכל' - מחאת רבנים (פורסם ב'האור' וב'החרות') · ח' סיון תר"ע - יפו

מחאה של רבנים תומכי הרב קוק נגד 'מתי מספר מאנשי ירושלים' שאסרו את מה שהתיר בלי להבין את עומק ההלכה: שמן השומשום, פירות השביעית והסבון. ההיתר בשמיטה נהג שלוש שמיטות לפי הוראת גאונים. הם קוראים לרבני ירושלים לגעור בהם, ולחוס על ממון ישראל ועל התעשייה בארץ. (זה המאמר שהרב קוק הסתייג ממנו.)

כרך ב', אגרת שלה בן דודו, ר' צבי הירש יפה · כ"ג תשרי תרע"א - יפו

בעניין השמיטה: ההוראה ישנה וכבושה, והרב קוק השתדל לצאת ידי כל הדעות. ב'שבת הארץ' רשם רק הערות כדי לעורר את תלמידי החכמים. הרב קוק רצה לעזור למי שרוצה לשמור כהלכה, אבל לא להכריז איסור על הסומכים על ההיתר, שהיה נהוג גם בימי ר' יהושע לייב דיסקין. אין בידו כתב יד שמוכיח את הסכמת ר' יהושע לייב. שבחי החופשיים צורמים לו יותר מזלזולי המתנגדים, אבל הם שמחים כי הרב קוק היחיד שעומד להצלת הישוב. הרב קוק לא ביקש עזרה מאיש.

כרך ב', אגרת תא ידיד (בסכסוך הוועדים) · כ"ד כסלו תרע"ב - יפו

הרב קוק עייף מהסכסוך בין הוועדים. אם שני הצדדים של הוועד הדתי יסכימו על החלטה אחת, יסכים גם הרב קוק. הרב קוק חותם 'אסקופה הנדרסת... העלוב'.

כרך ב', אגרת תכז הכנסייה הגדולה של 'אגודת ישראל' · כ"ה אייר תרע"ב - יפו

הרב קוק אינו יכול להשתתף באספה הראשונה, וכותב את דעתו. הרב קוק שמח שגדולי הדור מדברים בשם 'כלל ישראל' ולא בשם מפלגה, אחרי ימים של התפלגות. שלומי אמוני ישראל אינם מפלגה אלא נושאי נשמת האומה, ולכן עליהם לדאוג לכל האומה, ובראש ובראשונה לארץ ישראל כולה, הישן והחדש. רעיון האחדות מאפשר לשלב קנאות קדושה עם סבלנות. האגודה צריכה לחזק את הכוח העתיק, להשפיע על הכוח החילוני ולמעט את הריסותיו, ולעזור לכל מי שמבקש עזרתה, בתנאים שאינם סותרים את מטרתה.

כרך ב', אגרת תנא עדת ישראל בחיפה · ה' אלול תרע"ב - יפו

יש בחיפה מי שמבקשים למנות רב נוסף במקום הרב ברוך מרקוס. הרב קוק מזהיר שזו 'הסגת גבול' וחילול השם, ושכל מי שישתתף בכך, וכל מי שיקבל עליו את המשרה, נתפס ב'ארור מסיג גבול רעהו'. עליהם להתאחד תחת הרב המכהן.

כרך ב', אגרת תעז פסק בסכסוך בחיפה · כ' טבת תרע"ג – יפו

החלטה בסכסוך בין הרב ברוך מרקוס לרב יהושע בורק בחיפה: ענייני הדת רק בהסכמת הרב. בתלמוד התורה – העניינים הרוחניים בידי הרב, המעשיים בידי בורק, והמשותפים בהסכמת שניהם. ועד הכנה לסניף 'אגודת ישראל'. הרב יתפלל ביום חול בבית הכנסת הישן, ושלוש שבתות בחודש בחדש. זכויותיהם ייקבעו לפי שמירת השלום.

כרך ב', אגרת תפב ד"ר בנימין מנשה לוין · כ"ד טבת תרע"ג – יפו

הרב קוק שמח שלוין מסכים לחזור לארץ ולעבוד בפתח תקווה או בחיפה. הרב קוק שמח גם על מאמצי רוזנהיים לבסס את 'אגודת ישראל' בדרכי שלום, כך שתשפיע גם על הרחוקים. צריך ללמוד הרבה 'תורת השלום' כדי שתנצח את כל הרוחות.

כרך ב', אגרת תק הרב משה קליערס ורבני הספרדים בטבריה · כ' שבט תרע"ג – יפו

בעניין חלוקת הנדבות מיפו לנצרכי טבריה: אם הספרדים מסכימים, גם האשכנזים מסכימים שהכול יחולק שווה בשווה, בלי הבדל עדות. 'האחווה והשלום... גדולה מכל הקפידות של דקדוקי כספים'. בהערה לרב זריהן: אינו מכיר ספר 'חוכמתא רבתא דשמואל'.

כרך ב', אגרת תקטו הרב משה זבולון מרגליות, ניו יורק, ורבני ונדיבי אמריקה · כ"ה אדר ראשון תרע"ג – יפו

קריאה נרגשת לרגל משבר החלוקה בירושלים: 'מחשבה עדינה' של תיקון, שלא כוונה לזמן ולמקום, עלולה להפוך לתקלה. הישוב הישן והחדש קשורים קשר אורגני של נשמה וגוף. הישוב הישן בקדושתו משפיע אור על כל הישוב, ובכללו על החדש. הרב קוק מבקש לא לשנות את סדרי הצדקה הקדומים שייסדו גאוני יעקב ולא לחלל את הקודש גם בשם תיקון.

כרך ב', אגרת תקכב הרידב"ז, עין זיתון · י"ט אדר שני תרע"ג – יפו

תשובה לטענות הרידב"ז: הרב קוק לא התיר לישראל מלאכות דאורייתא בשביעית, ומי שנענש לא שמע להוראתו. הרב קוק מתעב את הרע שברשעים, אבל אוהב את החלק הטוב שבהם, כי 'חלק ה' הוא', ועבודת הקודש בנויה על קירוב רחוקים ולקט ניצוצות. את 'המגילה' של הבריונים לא החריש מאדישות: הרב קוק חלה מצער, אבל מחאה הייתה מוסיפה 'תבן על מדורה'. הרב קוק לא 'עקר שמיטה', אלא דאג שלפחות תיעשה מכירה. ועל העצה לצאת לרבנות בחוץ לארץ: לא יחליף רגע של אוויר ארץ ישראל בכל הון העולם. האהבה ביניהם אינה תלויה בדבר.

כרך ב', אגרת תקלא הרב אברהם רבונסקי, אב בית דין דובברובנה · י' ניסן תרע"ג – יפו

על הגימנסיה: היחס שלה לתורה מצער מאוד, אבל הרב קוק החליט לא לצאת נגדה במלחמה גלויה. ראשית, מפני דרכי שלום: הישוב צריך לעמוד מאוחד מול אויביו – 'חבור עצבים אפרים הנח לו'. שנית, יד ה' נטויה לטובה, ו'לא עביד קודשא בריך הוא ניסא לשקראי', כך שיש טוב פנימי ברחוקים, ויש למשוך אותם 'בחבלי אהבה'. המלחמה הנכונה היא ייסוד בתי ספר ברוח התורה.

כרך ב', אגרת תקנה הרידב"ז · כ"ד סיון תרע"ג – יפו

הרב קוק אינו רוצה 'לעקור שביעית': ההיתר הוא הוראת שעה בלבד, מפני פיקוח נפש וקיום הישוב, וכשבית דין יראה שאפשר, יש לקיים את השמיטה כמאמרה. גישה מקרבת, שמקלה במקום הכרח ומעוררת לאהבת המצווה, תמשוך שומרי מצוות לעלות, ואז יגבר כוח הקדושה. ההכרזה שההיתר אין לו יסוד מרפה את ידי היראים לבוא, ונשארים רק הריקים, כך שהחומרה דווקא מרחיקה את קדושת השביעית. הרב קוק עומד על כך שהמושבות נענשו משום שעשו מלאכות דאורייתא. ת"ח צריכים לחפש את הטוב שבלב חבריהם ולהיות 'מקל נועם'.

כרך ב', אגרת תקסה מערכת 'החרות' · כ"ד תמוז תרע"ג – ירושלים

תשובה למאמר 'שגגת רב': הרב קוק שמח על רגש האחדות, אבל המודעה שלו (על שחיטה ספרדית) אינה פוגעת באחדות ולא בספרדים. כל עדה חייבת במנהגי אבותיה, כמו יום טוב שני של גלויות, ואין בזה תרעומת. אפשר לתקן את אי־הנעימויות בתקנות מסודרות, אבל לא בזלזול במסורת, שהוא 'אנדרולומוסיה'.

כרך ב', אגרת תקסו ישראל טלר · כ"ד תמוז תרע"ג

חילוקי המנהגים אינם פוגמים באחווה כשכל עדה מכבדת את חברתה; הגוונים השונים הם 'עושר רוח' שמתקבץ בהרמוניה. המסורות החלקיות קיימות עד שהאומה תתארגן, ואז יקום בית דין גדול במקדש, 'וממנו תצא תורה אחת לכל ישראל'. מי שהורס את המסורות בזלזול מאחר את הגאולה.

כרך ב', אגרת תקעח הרב צבי הלוי לויטס, רב לינקובה · ב' אלול תרע"ג

הרב קוק מודה על העזרה לר' יהושע לייב זטלר. בעניין המודעה על השחיטה: היא נתלתה ביפו, לא בירושלים. השחיטה הספרדית תמיד הייתה נפרדת. כשנפתח אטליז ספרדי לבהמות גסות במחיר זול והאשכנזים קנו בו, יצאה מזה 'חורבא' – אחיזה בקולות של שתי השיטות. פרוצים התנגדו בשם האחדות, והרב קוק השיב שעיקר האחדות הוא שמירת התורה. (הסוף חסר.)

כרך ב', אגרת תריא הרב נתן מזוביצקי · כ"ז תשרי תרע"ד – יפו

ההודעה שלא לקנות בשר מהספרדים אינה חידוש: בכל מקום המקולין מחולקים בגלל חילוקי ההוראה. רק כשיחידים ביקשו לפרוץ את הגדר, נאלץ הרב קוק לעמוד נגדם. אין בזה פגיעה באחדות, כי כל אחד חייב במנהג אבותיו – 'אל תטוש תורת אמך'.

כרך ב', אגרת תריז הרב אברהם מנדל הכהן · י"א מרחשוון תרע"ד – יפו

יש להתאחד רשמית עם 'אגודת ישראל' כדי שלא יהיה פילוג במחנה יראי ה', ולפעול בפרסומים בהסכמה, וגם להשתמש בגיליונות 'הדרך'. הרב קוק אינו יכול לכתוב מכתבים בעצמו בגלל טרדותיו.

כרך ב', אגרת תרלט ד"ר י' אנגל · כ"ט טבת תרע"ד – יפו

הרב קוק מצטער שאנגל פרסם את מכתבו בלי ההבהרה שביקש להוסיף: אינו מאמין שגדולי תורה כתבו ביודעין נגד מוסדות שמטרתם הגנה על הקודש, או שלא הוסבר להם שהם סייג לתורה. הרב קוק מבקש לפרסם גם את ההבהרה. מתוך 'התרוצצות זרמי האורות השונים', שבכל אחד אידיאל טמיר, יצא אור חדש.

כרך ב', אגרת תרעא הרב יצחק ירוחם דיסקין · י"ב אדר תרע"ד – יפו

תודה מאוחרת על דברי הנחמה בזמן המהומה על 'תחכמוני'. אף שהרב דיסקין לא הגן על המוסד עצמו, שבעיני הרב קוק זה 'עיקר העיקרים', חסדו לא יישכח. רק בשיתוף כוחות, 'כינוס לצדיקים' ועין טובה על כל מי שמחזק את הדת, נצליח.

כרך ב', אגרת תשלג הרב מאיר בר־אילן (ברלין), אמריקה · כ"ו אייר תרע"ה – סנט גאלן

הרב קוק ממליץ על הלל פרלמן, צעיר מוכשר מבני ציון שנדד לאמריקה בלי תומך. השעה מחייבת 'לאחד מפלגות וכוחות מפוזרים' לקראת תחיית האומה. 'בהלות הזמנים... יאמצוהו'.

כרך ג', אגרת תשמז הרב דוד צבי הופמן, ברלין · י"ג כסלו תרע"ו – סנט גאלן

בקשה לעשות שלום בציריך: הרב רם הוא ת"ח יקר ובן רבנים, וגיסו השוחט גרינשטיין ת"ח וירא שמיים, שלא היה ראוי לעונש חמור על שגגה שלא גרמה מכשול. הרב לבנשטיין הפריז. הרב קוק מבקש מהרב הופמן להשפיע עליו לשלום, במיוחד בגלל חולשת בריאותו של הרב רם.

כרך ג', אגרת תתקמה בנו, הרב צבי יהודה · ג' אדר שני תרע"ט

מר אייזנברג מרחובות, שבא עם הצירים מהארץ, מסר דרישת שלום. הרב קוק מעכב את עבודת ההסתדרות כי 'המזרחי' עסוק בענייניו, ואינו רוצה שתורגש התנגדות לכל מי שעושה טוב - 'לעולם טוב חלק מלא כלום'. עליהם להיות נקיים 'מכל מום של קנאה שנאה ותחרות', ולהכניס רוח קודש במה שנעשה. מר מנוס קמחי מסר דרישת שלום מהרצי"ה ומהאסיפה. עדיין לא הוחלט על מקום הדירה. ה'רשמים' נכתבו בחיפזון אך מביעים את הנטיות הראשיות.

כרך ג', אגרת תתקסו הרב זאב יעבץ · ערב ראש חודש מנחם אב תרע"ט

מקום הדירה עדיין לא הוחלט סופית, אבל נראה שיהיה בירושלים. הקינטור והמרירות שגברו בסיעות אחדות יהיו 'כצל עובר', ובמקום איבה ותחרות תצמח 'אהבת אחים', כי קשר אחדותנו 'מנצח... את כל חפץ הקרעים'.

כרך ג', אגרת תתקע ועד הרבנים בלונדון וחברי ועד 'הסתדרות ירושלים' (הרב צ"ה פערבער, הרב מ"צ שוואַרץ) · ט"ז אלול תרע"ט (יפו)

מאז שהגיע לארץ הקיפו אותו 'טרדות נעימות' - פגישות עם ציבורים וסיעות. הרב קוק עדיין ביפו, ומבקר בישוב החדש, ואחרי השבת ישוב לירושלים. הרב קוק מבקש להרבות חברים ולפעול ל'פונד הרליגיוזי' - אוצר שיכנס את כספי הקודש תחת ידי שומרי האמונה. אור השלום זורח בארץ: תלמידי החכמים מתאגדים, כבוד התורה עולה, 'וזהרורי תשובה ניכרים'.

כרך ג', אגרת תתקעו קול קורא ליושבי ירושלים, יפו, המושבות וערי הקודש · (ערב ראש השנה תר"פ)

תודה על קבלת הפנים מכל החוגים. הרב קוק מקווה שכל הכוחות יתאגדו להבליט את 'זיו הקודש' שבאוויר הארץ, בעבודת הקודש ובעבודת החול גם יחד, ושיוכל לשרת את כולם. ברכה שתהיה שנת תר"ף 'ומרפא לכל תחלואינו', שנת אחדות ובניין.

כרך ד', אגרת תתקעז הרב זלמן פינס · ה' תשרי תר"פ

אחרי טרדות רבות הם נכנסים כעת לדירה קבועה בירושלים. התעמולה ל'הסתדרות ירושלים' תימשך במרץ, ובקרוב יודיע על תוצאות מעשיות. הרב קוק שמח לשבת 'בתוך עמי', בהמון מכבד, ונס השלום והאחווה מוכן להתנוסס.

כרך ד', אגרת תתקעח ר' שמעון ור' יעקב (מקהילתו בלונדון) · ה' תשרי תר"פ

הגעגועים מגלים את האהבה. הרב קוק מבקש שיכתבו על הקהילה (מחזיקי הדת) ועל ההסתדרות. הרב קוק קבע את דירתו בירושלים, ומקווה להרבות שלום בין הסיעות, 'שסוף כל סוף כל אחד מכוין בעומק לבבו לטובה'.

כרך ד', אגרת תתקצו הרב י"צ שוואַרץ, מזכיר ועד 'הסתדרות ירושלים' בלונדון · י"ט כסלו תר"פ

התשובה התעכבה בגלל טרדות ו'הצער הפרטי'. הרב קוק מצטער על העיכוב בעבודת ההסתדרות בלונדון, שנגרם מעבודת ההצלה ליהודי פולין ומתעמולת הסתדרויות אחרות, שבגלל אי בירור נראות כסותרות ל'ירושלים'. כל מקצועות העבודה יתחזקו דווקא על ידי תנועה פנימית מקפת, ועניני הקודש בארץ יעמדו ברשות עצמם, בלי שעבוד לשיטות אחרות, וישפיעו בשלום על עבודות החול. 'חזק ואמץ' למרות המעצורים.

כרך ד', אגרת אמח בנו, הרב צבי יהודה · ז' מנחם אב תר"פ – ארטוף

הם בארטוף כשבוע, והבריאות הוטבה באוויר הצח, אף שחבורה מירושלים באה והטרידה. לא הביא עמו את מכתבי הרצי"ה ולכן אינו יכול להשיב על הערותיו. הרב קוק מצטער על 'הפירודים והקינטוריות', ומקווה להרבות שלום, בעיקר במחנה יראי ה'.

כרך ד', אגרת אסג בנו, הרב צבי יהודה · י"ד תשרי תרפ"א

ימי הקודש עברו כהוגן. שוב התעוררו הקנאים נגד 'אורות', ובמיוחד נגד הקונטרס 'טובים מאורות' של הרב חרל"פ, ויצאו בשם 'אגודת הקהילות' (ה'עדה') במכתבי פלסתר צעקניים. הרב קוק חס על כבוד ירושלים, 'אבל... וכי יש לנו רשות לכפות פסכתר על האמת הגלויה'.

כרך ד', אגרת אסו הרב נ"ש גרינשפאן, לידס · (תרפ"א) – ירושלים

כתב הפלסתר נגדו ונגד הרב חרל"פ בא מקנאה: הרב דיסקין רצה ברבנות ירושלים, ומשרתיו פעלו לכך אך הציבור סירב. הרב קוק עיכב חודשים את קבלת כתב הרבנות מכבוד לזקנתו ולאביו מבריסק, אבל משהמשיכו בקנאה קיבל. הם צירפו את הרב זוננפלד, הקימו בית דין נפרד וקוראים לו 'בשקרי' 'בית דין לכל מקהלות אשכנזים'. 'אני ב"ה מהנעלבים ואינם עולבים'; את המחאה שפרסמו הרבנים נגדם פרסמו נגד רצונו. צערו הוא רק על כבוד ירושלים והתורה.

כרך ד', אגרת אפ הודעה בעניין כוללות ליובאוויטש ובאברויסק · ט"ו טבת תרפ"א – ירושלים

המעכב באיחוד הכוללים: כולל ליובאוויטש דורש ביקורת על פנקסיו, שעוררו עליהם ערעורים, ופרסום התוצאות על ידי הצד השני. כולל באברויסק טוען שגם הוא רוצה באחדות, אבל זקוק להסכמת מייסדיו בחוץ לארץ. לכן הם נפרדים לעת עתה.

כרך ד', אגרת אצו מכתב גלוי לרב יצחק ירוחם (דיסקין) ולרב חיים זוננפלד · אדר שני תרפ"א

אף שנתנו יד לכותבי פלסתר שהפכו את דבריו לחירופים, הרב קוק מוחל לכולם. לאור הכרזת הנציב על סידור הרבנות, הרב קוק קורא להם לתת יד עם רבני הארץ, ולצוות על הנשמעים להם לחדול ממחלוקת ומדברי דופי על רבני הארץ. כל רבני האספה עומדים 'חזקים מצור' נגד כל פגיעה בדין תורה ובמנהגי ישראל. 'השפיעו על האספה... גם מרוחכם'.

כרך ד', אגרת אצט האדמו"ר הרב אברהם מרדכי אלטר מגור · י"א ניסן תרפ"א

תודה על השתדלותו להביא שלום בין תלמידי החכמים שנתפלגו בגלל 'מטילי מומים', שכיוונו נגדו ונגד הרב חרל"פ בגלל כתביו. מטרתם להכניס בלב הרחוקים מחשבות קדושה בדרכי נועם, ואין בהם רפיון בתורה ובמצוות; לשונות קצרים יש לדון לכף זכות (בעל העיקרים). אין להילחם בכל כוח בונה, ויש לאגד את שלומי האמונים בגוף רשמי – 'ההסתדרות הירושלמית' – במעמד לא פחות מההסתדרות הציונית, וזה יחזק את ההשפעה הפוליטית, כי זכות ישראל לארץ מיוסדת על דבר ה'. בתוספת: 'אגודת ישראל' קרובה ללבו, אבל אין להחליש את הזכות שקיבלנו מן הממלכות.

כרך ד', אגרת אקא קהילת האשכנזים בקהיר · ל' ניסן תרפ"א – ירושלים

השמועה שהנציב הסכים לחלוקה בין העדה האשכנזית לספרדית בארץ היא 'דבת שוא'. כל עבודתם היא לאחד את העדות, ונסדרה 'רבנות כללית מאוחדת' מבני כל העדות.

כרך ד', אגרת אקיד הרב ברוך מרקוס, רב חיפה · ח' אלול (תרפ"א)

בעניין הסכסוך עם הרב ריי"ק: עיקרו שלא השתדל אצל הוועד לקבוע שכר לריי"ק כחבר בלשכת הרבנות, כפי שדיברו, וזו טובת הרבנות. הרב קוק מציע לפנות בעצמו לוועד, אבל נותן לרב מרקוס זכות קדימה. אז יחזור השלום, 'מפני כבוד התורה וכבוד הרבנות'.

כרך ד', אגרת אקיח הרב ישראל הכהן יפה, רב מנצ'סטר · (תרפ"א)

איגוד הסופרים (סת"ם) הכשרים עומד תחת השגחת משרד הרבנות, ואין לקנות סת"ם אחר. המגמה שארץ ישראל תהיה מרכז ל'אומנויות שבקודש', וסופרים מהגולה יעלו. על מכתבי הפלסתר: אין לשים לב; הרב קוק אינו מקפיד, ואף מקרב את העניים שבהם, כי יש תמימים שחושבים שכל התעוררות לאומית יש לרחק, אבל התחייה, אף שנתערבו בה סיגים, 'מזרע קודש'.

כרך ד', אגרת אקכב ועד העיר יפו · (תרפ"ב)

מצבו של הרב ס', שאינו מקושר לרבנות המוכרת, עלול לגרום תסיסה; הרב קוק מציע לאחד את כל כוח הרבנות לחטיבה אחת. יפו הייתה 'חלקת עבודתי הראשונה על אדמת הקודש', והקשר הרוחני עמה קיים.

כרך ד', אגרת אקלט הרב משה שמואל גלאזער ובנו, רב קלויזנבורג · ו' מנחם אב תרפ"ב

התשובה התעכבה בגלל 'צער פנימי' ממחלוקת 'אוהבי מדנים', ובגלל שמחה על 'ראשית צמיחת קרן ישועתנו' בפעולות השליחים לפני המלכים. הרב קוק מתנצל על הקיצור.

כרך ד', אגרת אקמ החפץ חיים (ר' ישראל מאיר הכהן) והרב חיים עוזר גרודזנסקי · י' מנחם אב תרפ"ב

הרב קוק מצטרף לתענית ציבור בערב ראש חודש אלול ויפרסם אותה בארץ. הרב קוק מבקש שיזהירו את עסקני 'אגודת ישראל' בארץ, הנסמכים עליהם, להיזהר ממחלוקת, מלשון הרע ומביזוי תלמידי חכמים.

כרך ד', אגרת אקסג ההסתדרות הכללית של היהודים הספרדים, סניף חיפה · י"ח שבט (תרפ"ג)

לבו מר על הפירוד בין העדות. בחיפה, שבה העדה מאוחדת, יש לשמור על האחדות, ואפשר שכל עדה תקבל את דרישותיה בלי להתפרד. הרב קוק מבקש לאחד את השחיטה כפי שהייתה, ומוכן לעזור, ומקווה שגם הרב יעקב מאיר יעזור.

כרך ד', אגרת אקסד חכמי העדה התימנית ברחובות ובמושבות · כ' שבט תרפ"ג – ירושלים

הרב קוק לא פגע חלילה בכבוד העדה התימנית, שאהבתה חקוקה על לבו, והרב קוק השתדל לעלייתם לפני המלחמה. שמירת מנהגי כל עדה אינה פגיעה בכבוד; בית שמאי ובית הלל הודיעו זה לזה כדי שלא ייכשלו (יבמות פרק א). כל עוד אין הסכמת כלל החכמים, אסור לזוז ממנהג האבות, ו'העושה כקולי בית שמאי וכקולי בית הלל' מקלקל. יש להניח לאשכנזים לאכול משחיטתם ומניקורם, ולהתאגד בכל מה שאין בו חילוק מנהג.

כרך ד', אגרת אקפד הרב חיים הירשנזון · כ"ו סיון תרפ"ג

תודה על החלק השלישי של ספרו. שלא יצטער על מה שעבר בינו לבין האדמו"ר מגור: 'אולי יותר מדאי ויתרתי מפני השלום', אבל רק בעניין סגנון; הרב קוק כתב שאם לשונות קצרים ב'אורות' מצערים תמימים – הרב קוק מצטער שלא ביאר יותר, בתנאי שהמעוררים יפרסמו חרטה. התנאי לא קוים, ופתקו פורסם, ואולי בתמצית שלא עמד טעמה.

כרך ד', אגרת אריט הרב חיים ישראל דייכעס, לודז' · י"ט אדר ראשון תרפ"ד - ירושלים

במכתבו היה 'עוקץ חד' של חשד שלא עלה על דעתו, כי קרא בחיפזון. הרב קוק מבקש שיעבור שוב על הדברים, ויראה שהם קדושים, ויודה ששגה; האהבה ביניהם אינה תלויה בדבר.

כרך ד', אגרת אש ועד העדה האשכנזית בירושלים · ב' דראש חודש אדר תרפ"ה

אינו יכול לקבל מחאה על צעד שנעשה בזהירות על פי דין תורה: הוועד שמינה (במושב זקנים) נקרא 'ועד מועצה זמני', ולוועד העדה יש מקום בוועד קבוע. במקום לפרסם דברים שיעוררו תסיסה, מוטב להתכנס עם כוחות חשובים ולמצוא דרך שלום.

כרך ד', אגרת אשו מאיר דיזנגוף · כ"א אדר תרפ"ה

הרב קוק שמח ברצון העירייה להגן על קדשי העם, אבל צריך לנסח את חוק השבת נגד החילולים הבולטים. הוזמן ליפו בעניין, ומבקש לא למסור את הנוסח לממשלה עד שייוועצו וימצאו דרך שלום בין המפלגות, וישמרו על אחדות העירייה.

כרך ד', אגרת אשז הרב שלמה אהרנסון והרב בן ציון עוזיאל · כ"א אדר תרפ"ה

הרב קוק מוכן לבוא, אבל תחילה צריך הסכמה של החרדים על נוסח אפשרי; הרב קוק מסר לשליחים נוסח שאינו מרגיז שום צד. על צירוף רבנים נוספים - תלוי בהסכמתם. לדיזנגוף ביקש לעכב את הנוסח.

כרך ד', אגרת אשכה הרב צבי פרץ חיות, רב וינה · י"ט אייר תרפ"ה - ירושלים

כחבר בתיווך על חוק הקהילות בין הציונות לאגודת ישראל, עליו לשמור שלא יהיה פירוד בשחיטה, לא בירושלים ולא במקום אחר; בה תלויה כל אחדות הקהילות והכשרות. הסיעה הקטנה שבאגודה ניסתה לחלק את השחיטה, והנציב הכיר שאין לכך יסוד.

כרך ד', אגרת אשמג מושל מחוז ירושלים-יפו, סר רונלד סטורס · ז' אלול תרפ"ה - מוצא

אחדות השחיטה היא היסוד האמיץ של העדה, ונשמרה מימי החכם באשי ועד הרבנות הראשית. ביפו-תל אביב קמו אנשים 'שאין להם שום מגמה דתית' להקים בית מטבחיים נפרד. הרב קוק מבקש פקודה רשמית שלא תהיה שחיטה מחוץ לשחיטה המאוחדת. בגלל בריאותו ישלח את בצלאל יפה והרב יוסף סופר לבאר.

כרך ד', אגרת נוספות אקפז החפץ חיים (הרב ישראל מאיר הכהן) · כ"ד תמוז תרפ"ג

תשובה למכתבו על רדיפת השלום: הרב קוק תמיד מבקש שלום ומוחל למחרפיו. אבל יש תלמידי חכמים שאינם יכולים לשאת את ביזוי תלמידי החכמים, ויוצאים במחאה, כי המחרפים פוגעים במספר גדול של גדולי תורה. הרב קוק מוחה תמיד ומבקש מהם לא להעמיד על דבריהם, והדברים פועלים, אבל לא ככל חפצו. הרב קוק כבר ביקש מהחפץ חיים ומהרב חיים עוזר הערה נגד 'ההפקרות של ביזוי תלמידי חכמים'. (המכתב נמסר על ידי משפחת הרב יצחק אריאלי.)